

38-

KAZI SONUÇLARI TOPLANTISI 1. CİLT

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

T.C.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIğI
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

38.
KAZI SONUÇLARI
TOPLANTISI
1. CİLT

23-27 MAYIS 2016
EDİRNE

T.C. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yayın No: 3490-1
Kùltür Varlıkları ve Mùzeler Genel Mùdùrlùđù Yayın No: 175-1

YAYINA HAZIRLAYAN
Dr. Adil ÖZME

23-27 Mayıs 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen
38. Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu,
Trakya Üniversitesi'nin katkılarıyla gerçekleştirilmiştir.

Kapak ve Uygulama
Yusuf KOŞAR

ISSN: 1017-7655

Kapak Fotoğrafı: Nurcan YAZICI METİN - Ü. Melda ERMİŞ - Akın TUNCER,
Demirköy Fatih Dökümhanesi Kazısı
2015 Yılı Çalışmaları

Not : Kazı raporları, dil ve yazım açısından Dr. Adil Özme tarafından denetlenmiştir.
Yayımlanan yazıların içeriğinden yazarları sorumludur.

İsmail Aygöl Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. şti.
Tel: 0312 310 59 95
ANKARA-2017

SEMPOZYUM BİLİM KURULU

Prof. Dr. Yener YÖRÜK (Trakya Üniversitesi Rektörü-Edirne)

Prof. Dr. Burçin ERDOĞU (Zeytinlik Höyük Kazısı Başkanı, Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (Kırklareli Höyüğü Kazısı Başkanı-Emekli Öğretim Üyesi)

Prof. Dr. Rainer CZICHON (Oymağaç Höyüğü Kazısı Başkanı-Uşak Üniversitesi-UŞAK)

Prof. Dr. Engin BEKSAC (Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Mustafa ÖZER (Edirne Yeni Saray Kazısı Başkanı-Medeniyet Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Andreas SCHANNER (Boğazköy Kazısı Başkanı-Alman Arkeoloji Enstitüsü-İstanbul)

Prof. Dr. Christopher ROOSEVELT (Kaymakçı Yerleşimi Kazısı Başkanı-Koc Üniversitesi-İstanbul)

Prof. Dr. Stefania MAZZONİ (Uşaklı Höyük Kazısı Başkanı-Floransa Üniversitesi-İtalya)

Prof. Dr. Musa KADIOĞLU (Teos Antik Kenti Kazısı Başkanı-Ankara Üniversitesi-Ankara)

Prof. Dr. Sabina LADSTATTAER (Efes Antik Kenti Kazısı Başkanı-Avusturya Arkeoloji Enstitüsü-Avusturya)

Prof. Dr. Özlem ÇEVİK (Ulucak Höyük Kazısı Başkanı-Trakya Üniversitesi-Edirne)

Prof. Dr. Sachihiko OMURA (Kalehöyük Kazısı Başkanı-Japon Anadolu Arkeoloji Enstitüsü-Kırşehir)

YAYIN KURALLARI

Genel Müdürlüğümüzce her yıl düzenlenen “Uluslararası Kazı, Araştırma ve Arkeometri Sempozyumu’nda sunulan raporlar, bu yıl da kitap olarak basılacaktır. Gönderdiğiniz rapor metinlerinin aşağıda belirtilen kurallara uygun olarak gönderilmesi, kitabın zamanında basımı ve kaliteli bir yayın hazırlanması açısından önem taşımaktadır. Bildirilerin yazımında kitaptaki sayfa düzeni esas alınarak;

- * Yazıların A4 kağıda, 13.5x19 cm.lik bir alan içinde 10 punto ile, satır aralığı 10 punto olacak şekilde, tirelemeye dikkat edilerek, Times New Roman fontu ile 10 sayfa yazılması,
- * Başlığın 14 puntoda bold ve satır aralığı 14 punto olacak şekilde yazılması,
- * Metinde ana başlıkların büyük harflerle ve italik, alt başlıkların ise küçük harflerle ve italik olarak yazılması,
- * Dipnotların metnin altında ve metin içinde numaraları belirtilerek, 8 puntoda satır aralığı 8 punto olacak şekilde yazılması,
- * Dipnot ve kaynakçada (bibliyografya) kitap ve dergi isimlerinin italik yazılması,
- * Çizim ve resim toplamının 15 adetten fazla olmaması, fotoğrafların CD’ye JPG veya TIFF olarak kaydedilip gönderilmesi, gönderilen resimlerin çözünürlüğünün en az 300 pixel/inch olması,
- * Çizimlere (Çizim:.....), resimlere (Resim:.....), haritalara (Harita:.....) olarak alt yazı yazılması ve kesinlikle levha sisteminin kullanılmaması,
- * Bildirilere, bütün yazarların mutlaka isim, unvan ve yazışma adresinin yazılması,
- * Metin çıktısı ile birlikte metnin mutlaka CD’ye yüklenerek gönderilmesi gerekmektedir, CD’deki metin ile metnin çıktısı uyumlu olmalıdır. Aksi takdirde CD deki metin esas alınacaktır.

Yayınlanacak bildiri sayısının artması, kitapların zamanında basımını güçleştirdiğinden, bildirilerinizin sempozyum sırasında teslim edilmesi ya da en geç 1 Ağustos tarihine kadar, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus/ ANKARA adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Yayın kurallarına uymayan ve geç gönderilen bildiriler kesinlikle yayınlanmayacaktır.

PUBLICATION INSTRUCTIONS

The papers presented in the International Symposium of Excavations, Surveys and Archaeometry will be published as before.

In order to complete a high-quality print in time, we kindly request you to send the paper texts in the format specified below:

1. Texts should be written in 10 pages on A4 paper, with Times New Roman and 10 type size within a space of 13.5x19 cm. Line spacing should be 10 points.
2. Heading should be written in bold with 14 typesize and with 14 points of line space. Main headings should be written with capitals, sub-headings with lower letters. Both types of headings should be written in italics.
3. Footnotes should be placed at the bottom of the pages, with their numbers indicated in the text. Footnote texts should be written with 8 type size and line space of 8 points.
4. Book and periodical titles in the footnotes and bibliography should be written in italics.
5. Total number of drawings and photos should not exceed 15. Photos should be either in JPG or TIFF format with at least 300 dpi solution and sent in a separate file.
6. Captions should be added to drawings (Drawing:), photos (Photo:) and maps (Map:). Plate system should not be used.
7. Authors must indicate their names, titles and contact information in their papers.
8. Digital text of the paper should be added to the print-out and both texts should be identical. Otherwise the digital version will be considered default.

As sudden accumulation of papers makes it difficult to complete printing in time, papers should either be submitted during the symposium or sent to the adress Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Yayınlar Şubesi Müdürlüğü, 2. TBMM Ulus / ANKARA until the 1st of August.

The papers that fail to comply with those instructions or that are sent after the deadline will not be published on no account.

İÇİNDEKİLER

Vecihi ÖZKAYA, Feridun S. ŞAHİN, Yılmaz Selim ERDAL, Metin KARTAL, Gizem KARTAL, Marion BENZ Körtiktepe 2015 Kazı Çalışmaları	1
Vedat KELEŞ, Hasan Ertuğ ERGÜRER, Hasan KASAPÖĞLU, Ersin ÇELİKBAŞ, Alper YILMAZ, Büşra Elif KASAPÖĞLU, Kasım OYARÇIN, Michael Deniz YILMAZ, İsmail AKKAŞ Parion 2015 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	23
Michael BLÖMER, Dilek ÇOBANOĞLU, Engelbert WINTER Doliche 2015	47
Turgut Hacı ZEYREK, Ali Nadir ZEYREK Kastabala Kazı Çalışmaları 2015	65
Halime HÜRYILMAZ Gökçeada – Yenibademli Höyük 2015 Yılı Kazıları	77
Douglas BAIRD, Gökhan MUSTAFAOĞLU, Andrew FAIRBAIRN 2015 Yılı Boncuklu Höyük Kazısı Tarımın Yayılımı ve Çatalhöyük'ün Öncüleri	87
Hüseyin Sabri ALANYALI 2015 Yılı Side Kazı ve Araştırmaları	97
Burçin ERDOĞU Gökçeada Uğurlu – Zeytinlik 2015 Yılı Kazı Çalışmaları	117
Aytaç COŞKUN 2015 Yılı Zerzevan Kalesi Kazı Çalışmaları (2. Sezon)	125
M. SEYER und Mitarbeiter Limyra 2015	151
C. Brian ROSE, Ayşe GÜRSAN SALZMANN Gordion 2015	165
Halil TEKİN Domuztepe: Türkiye Doğu Akdenizinde Bir Mezopotamya Geç Neolitik Yerleşimi	179

Gülgün KÖROĞLU Sinop Balatlar Kazısı 2015 Yılı Kazı Çalışmaları	191
Philipp NIEWÖHNER, Christof BERNs, Reyhan ŞAHİN Milet 2015 Yılı Çalışmaları	205
Nurettin KOÇHAN, Korkmaz MERAL, Ahmet Cüneydi HAS, Ahmet TERCANLIOĞLU Kyzikos 2015.....	223
Mehmet KARAOSMANOĞLU, Halim KORUCU, Mehmet Ali YILMAZ Altıntepe Urartu Kalesi 2015 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları	233
Hüseyin YURTTAŞ, Haldun ÖZKAN, Zerrin KÖŞKLÜ, Nurşen ÖZKUL FINDIK, Süleyman ÇİĞDEM, Muhammet Lütfü KINDİĞİLİ, Esra HALICI, M. Emin DOĞAN, Ahmet YUKA Kemah Kalesi Kazısı 2015 Yılı Çalışmaları	247
YILMAZ AKKAN, Aslı SARAÇOĞLU, Arzu ÖZVER 2015 Yılı Tralleis Antik Kenti Restorasyon ve Alt Yapı Çalışmaları	265
Elif GENÇ, Birgül YILDIZ KÖSE 2015 Yılı Kuriki Höyük Kazısı	279
Elif GENÇ, Tenzile UYSAL Doğanpınar Barajı Tilbaşar Höyük 2015 Yılı Kazısı	293
Yılmaz AKKAN, Ali Yalçın TAVUKÇU, Akın TEMÜR, Zerrin AYDIN TAVUKÇU, Mesut CEYLAN, Sinem COŞKUN, Adem ATALAY Alabanda 2015	305
Göksel SAZCI, Meral BAŞARAN MUTLU Maydos Kilisetepe Höyüğü Kazısı 2015 Sezonu Çalışmaları	329
Masako OMURA 2015 Yassıhöyük Kazıları	343
Francesco D'ANDRIA Phrygia Hierapolis'i (Pamukkale) 2015 Yılı Kazı ve Restorasyon Çalışmaları	353
Şengül AYDINGÜN Küçükçekmece Göl Havzası (Bathonea) Kazıları İlk Beş Yıllık Değerlendirme 2010-2015	371

Cülriz KOZBE, Sabri KARADOĞAN, Akarcan GÜNGÖR Batman İl Sınırları İçinde Kalan İlisu Barajı Etkileşim Alanına Dair Jeomorfolojik ve Arkeolojik Tespitler.....	389
Taner KORKUT Tlos 2015 Kazı Etkinlikleri	407
Nuran ŞAHİN, Onur ZUNAL, Gülşah GÜNATA, Gülşah SARIKAYA, Hüseyin DOĞAN, Görkem GÖKOLUK Klaros 2015	425
Serdar AYBEK, Onur GÜLBAY, Burak ARSLAN, Yılmaz BALIM Metropolis Arkeolojik Araştırmaları, 2015	439
Ahmet Cem ERKMAN, Şakir Önder ÖZKURT, Cesur PEHLEVAN Kurutlu Kazısı	457
Şahin YILDIRIM Tios-Tieion 2015 Yılı Kazı Çalışmaları.....	465
Ayla SEVİM EROL, Alper Yener YAVUZ, Erhan TARHAN, Serdar MAYDA, Tümel Tanju KAYA, Çilem SÖNMEZ SÖZER, Hakan MUTLU 2015 Yılı Çankırı Çorakyerler Kazısı	479
Abuzer KIZIL, Taylan DOĞAN Euromos 2015 Yılı Çalışmaları.....	497
Harun TAŞKIRAN, Kadriye ÖZÇELİK, Gizem KARTAL, Yavuz AYDIN, Betül FINDIK, Hande BULUT, Eşref ERBİL, M. Beray KÖSEM 2015 Yılı Karain Mağarası Kazıları	521
Timothy P. HARRISON, Elif DENEL, Stephen BATIUK Tayinat Höyük Kazıları, 2015	539
Atilla ENGİN, Engin ÖZGEN, Olcay ZENGİN-KOŞAN Filiz AY-ŞAFAK, Aydoğın BOZKURT Oylum Höyük 2015	555

TLOS 2015 KAZI ETKİNLİKLERİ

Taner KORKUT*

Tlos antik kenti 2015 yılı kazı etkinlikleri 25 Haziran - 7 Eylül tarihleri arasında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü'nün destekleri ile gerçekleştirilmiştir. 2015 yılı çalışma programı kapsamında stadyum alanı, Kronos Tapınağı, kent bazilikası ve tiyatro alanlarındaki kazı çalışmaları başarıyla tamamlanmıştır. Tlos antik kentinde 2015 yılında gerçekleştirilen kazı etkinlikleri Çanakkale Müzesi uzmanlarından Arkeolog Musa Tombul'un Bakanlık temsilciliğinde ve değerli katkılarıyla yürütülmüştür.

Tlos antik kenti 2015 yılı bilimsel etkinlikleri kazı ekip listesinde yer alan Akdeniz Üniversitesi ile Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Arkeoloji Bölümü öğretim üyeleri, araştırma görevlileri ve öğrencileri tarafından gerçekleştirilmiştir. Diğer yandan Prof. Dr. Satoshi Urano başkanlığındaki ekip kent bazilikasında ortaya çıkarılan mozaiklerin çizim ve belgelenmesi çalışmalarını tamamlamıştır. Kent bazilikası zemininde tespit edilen *tessera* mozaiklerinin konservasyonunu İtalyan restoratörler Caludia Tadeschi ve Alessandra Costa yapmıştır. Dokuz Eylül Üniversitesi Eskiçağ Tarihi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. Recai Tekoğlu ve Akdeniz Üniversitesi Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ertan Yıldız Tlos Antik kenti epigrafi korpusu hazırlama çalışmalarına devam etmiştir. Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. Mümtaz Çolak 2015 yılında da arazi çalışmalarına katılmamıştır. Bunun yerine stadyum alanından ele geçirilen ve müzeden alınan özel izinle kendisine teslim edilen seramiklerin

* Prof. Dr. Taner KORKUT, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü 07058 Antalya/TÜRKİYE.

laboratuar incelemelerini tamamlamıştır. Akdeniz Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Zühal Kaynakçı Elinç Tlos'un alan yönetimi planının hazırlanması çalışmalarına başlamıştır. Bu amaçla yürütülen çalışmalar öncelikle Tlos antik kentinin çevresine yoğunlaşmıştır. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi öğretim üyesi antropolog Yrd. Doç. Dr. Cenk Güner de arazi çalışmalarına katılmamıştır, fakat geçen kazı sezonunda kendisine teslim edilen iskeletler üzerindeki antropolojik incelemelerini tamamlamıştır. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Prof. Dr. Turan Takaoğlu kazievi deposunda bulunan ve daha önceki yıllarda ele geçirilen prehistorik buluntuların değerlendirilmesi ile yayına hazırlanması çalışmalarını yürütmüştür.

Kazılar esnasında ele geçirilen ve Fethiye Müzesi'ne teslim edilen envanterlik eserlerin tamamı kazievinde bilimsel olarak değerlendirilmiş ve uzman restoratörler tarafından konservasyon işlemleri tamamlanmıştır. Kazievi deposunda koruma altına alınan etüdülk değerdeki eserler için de benzer uygulamalar yapılmıştır. Ayrıca kazı alanlarının kazı sonrası korunmasına yönelik önlemler alınmıştır. Son olarak kazılar esnasında ortaya çıkan toprak hafriyat antik kent sınırları dışına taşınmış, böylece kazı alanları temizlenerek gelecek kazı sezonu için hazır halde bırakılmıştır. 2014 kazı sezonunda yenilenen ancak olumsuz hava koşullarından dolayı zarar gören tarihi kalıntıların tanıtım levhalarının bakım ve onarım işlemleri bu sezon tamamlanmıştır. Geçen kazı sezonuna yetiştirilemeyen ören yeri levhasının kent girişine yerleştirilmesi işlemi de bu yılki kazı etkinlikleri arasında sayılabilir.

Tlos antik kenti ve yakın çevresinin kültürel zenginlikleri ile birlikte tanıdığı Türkçe rehber kitap 2015 yılı şubat ayında yayınlanmıştır. Sözkonusu kitabın İngilizce baskısı ise 2016 yılı başında yapılmıştır. Tlos antik kenti ve çevresinin doğal ve kültürel peyzajı ile birlikte değerlendirildiği "Arkeoloji, Epigrafi, Jeoloji, Doğal ve Kültürel Peyzaj Yapısıyla Tlos Antik Kenti ve Teritoryumu" başlıklı akademik bir çalışmanın baskısı ise 2015 yılı Ağustos ayında tamamlanmıştır. Bu kitabın baskı giderleri Güney Ege Kalkınma Ajansı tarafından desteklenen "Doğal ve Kültürel Zenginlikleriyle Seydikemer İlçesi" projesi kapsamında Seydikemer Kaymakamlığı tarafından karşılanmıştır. Toplam 2000 adet basılan kitap üniversite ve diğer resmi kurumlara ücretsiz

olarak dağıtılmıştır. Kazı etkinlikleri için gerekli izinlerin verilmesi ve desteklerinden dolayı T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğüne ve çalışmalarda emeği geçen herkese gönülden teşekkür ediyorum.

I. STADYUM ALANI

Kudret SEZGİN

Stadyum alanındaki çalışmalar iki ayrı noktada ve iki farklı dönem kazısı şeklinde yürütülmüştür. İlk olarak, 2012 yılında stadyum zemini altında tespit edilmiş olan ve gerek kent gerekse de bölge genelinde çok iyi bilinmeyen Arkaik Dönem ve öncesi yerleşim tabakalarının tanımlanması ve mimari döşem yardımıyla detaylarının anlaşılmasına yönelik olarak sondajlar yapılmıştır.

Önceki sezonda 17 metrelik kısmı açılan 2.30 metre kalınlığındaki podiumlu duvarın inşa dönemini anlamak amacıyla, bu duvarın batı (Açma 34) ve doğu (Açma 35) cephelerinde olmak üzere iki derin sondaj açılmıştır (Resim: 1). Eş zamanlı yürütülen sondajların her birinde benzer kesit özellikleri ve malzeme gruplarıyla birlikte farklı mimari evrelere ulaşılmıştır. Her iki sondajın üst tabakalarında Arkaik Dönem yapı kompleksine ait duvarlar merkezi akstaki duvara paralel ve kesecek şekilde konumlandırılmış şekilde açığa çıkarılmışlardır.

Batı cephede açılan alanda 2 metre genişliğinde, tabanı moloz taş döşeli dar bir cadde veya koridor biçimli bir alan tespit edilmiştir. Kuzey-güney aksında uzanan bu alan her iki yönden paralel duvarlarla sınırlanmıştır. Bu tabakanın genel karakteristik buluntuları Arkaik Dönem seramiklerinden oluşmaktadır (Resim: 2a). Döşemenin hemen altında ise güneybatı-kuzeydoğu aksında uzanan, orta büyüklükte moloz taşlarla örülmüş ve aşağı doğru eğimli inen üçüncü bir mimari evre açığa çıkarılmıştır (Resim: 1a). Bu mimariyle bağlantılı olarak ele geçirilen seramikler arasında kırmızı astarlı kâseler, mat kahverengi ve koyu gri bant bezemeler ve gövde üzerinde çizgisel ve geometrik bezemelerin olduğu seramikler dikkat çekmektedir. Erken örnek-

lerine Levant/Filistin bölgesinde Orta Bronz Çağı yerleşimlerinde rastlanan, Kıbrıs ve Ege adalarında İ.Ö. 7. yüzyıla kadar görülen kulp biçimli üçayaklı kap formları ilk kez bu tabakada yoğun görülen formlardandır (Resim: 2b). Gerek duvarın yönü ve mimari tekniği gerekse de indiği derinlik ve bu seviyede bulunan seramiklerdeki form ve bezeme farklılaşmaları göz önüne alındığında söz konusu döşem Geometrik Dönem içerisindeki bir mimari evreye işaret etmektedir.

Eğimli bu duvarın zemin dolgusunun altına doğru inildikçe, benzer örnekleri Ege adaları ve Beycesultan gibi Geç Tunç Çağı yerleşimlerinden bilinen parlak kırmızı astarlı ve yüksek ayaklı *kyliks*ler, Batı Anadolu'da Çine Tepecik, Panaztepe ve Liman Tepe gibi Orta ve Geç Bronz Çağı yerleşimlerinden yoğun ele geçirilen omurgalı kâseler görülmeye başlamıştır (Resim: 2c). Bu alandaki sondajın en alt tabakasında, çok az sayıda ve küçük kırıklar halinde monokrom seramikler içeren erozyon akıntısı karakterine sahip yumuşak nemli bir kil katmanı ile karşılaşmıştır.

Doğu sondajı batıdakiyle paralel ilerletilmiş ve burada da benzer buluntular ele geçirilmiştir. En üstte kalın duvara dik gelen doğu-batı yönünde Arkaik Dönem duvarı, onun altında ise podyumlu duvarın önünde oluşturulmuş ve içerisinde Geometrik Dönem karakteristiğine sahip seramikler barındıran sıkıştırılmış kil/kireçli bir zemin tespit edilmiştir. Bu alanda -4 metre derinlikte biri sadece zemine gömülü kaidesi kalmış, diğeri ise zemine yatık durumda yan yana iki *pithos*un bulunduğu bir kontekst ile karşılaşmıştır. Bu tabakadan ele geçirilen yüksek ayaklı *kyliks* ve omurgalı kapların (Resim: 2d) Batı ve Orta Anadolu Bölgesi paralelleri Geç Tunç Çağının erken evrelerine işaret etmektedir. Bu alandan alınan kemik numuneler üzerinde yapılan C-14 analizlerinin verdiği İ.Ö. 15. yüzyılın başları tarihi, ulaşılan söz konusu tabakanın şu an için varılan en erken tabaka olduğunu göstermektedir.

Stadyum alanındaki ikinci kazı etkinliği ise, stadyum alanının işlevinin sonlanmasından sonraki süreçte ne gibi değişimler geçirdiği ve hangi amaçla kullanılmaya devam ettiğine yönelik yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Oturma sıralarının önündeki yoğunluğu surdan düşen bloklardan oluşan yıkıntı ve zamanla oluşmuş toprak dolgu kaldırılmaya başlandıktan sonra altta Bizans Dönemine ait yapı kalıntıları görülmeye başlamıştır. Bu alandaki kazı

çalışmaları genişleyip derinleştikçe kendi içerisinde farklı evreler barındıran daha geniş bir yapı kompleksiyle karşılaşmıştır (Resim: 3). Genel hatlarıyla stadyum oturma basamaklarına paralel giden ana aks duvarları ve oturma sıralarından başlayıp bu aksı kesen doğu-batı doğrultulu ara duvarlardan oluşan mimari döşem üzerinde dönemsel farklılıklar gözlemlenmiştir. Söz konusu mimari düzenlemeler içerisinde, muhtemelen son kullanım evrelerine ait düzensiz konumlandırılışları ve yapıları ile birbirinden ayrılan 4 farklı mezar açığa çıkarılmıştır. Alanda ele geçirilen seramiklerden bu mimari döşemin son kullanımının İ.S. 10.-11. yüzyıllar olduğu düşünülmektedir.

Stadyum alanındaki kazı etkinlikleri açılan her iki sondajın sezon sonunda koruma önlemleri alındıktan sonra kapatılması, günışığına çıkan blokların taş tarlasında yeniden düzenlenmesi ve hafriyatın kazı alanı dışına taşınması işlemleri ardından sonlandırılmıştır.

II. KRONOS TAPINAĞI

Çilem UYGUN

2011-2014 yılları arasında kazısı tamamlanan Kronos Tapınağı'nda 2015 yılı sezonu içerisinde kazıevi deposu ve arazide yayın hazırlıklarına yönelik olarak belgeleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Depoda tapınak ve çevresinde ele geçirilen seramik, yazıt ve diğer küçük eserler incelenmiştir. İ.Ö. 5. yüzyıla tarihlenebileceğimiz sayıca az olan ithal Attika örnekleri alanın en erken seramik grubunu oluşturur (Resim: 4a). İçi sırla kaplı, çizgi bezemeli seramiklerle üst sınır İ.S. 11. yüzyıla kadar çıkar. Günlük kullanım, depo ve pişirme kaplarından oluşan ve hamur-astar yapısıyla yerel üretim olarak tanımlanan diğer seramikler Hellenistik Dönemden Bizans Dönemi sonlarına kadar tarihlenir (Resim: 4b). Kandil ve *unguentarium* örnekleri özel formlar arasındadır. Kandiller genelde küçük parçalar halinde ele geçirilmiş olup Roma Dönemine tarihlenir. Daha çok sayıda örnekle temsil edilen *unguentarium*lar ise, İ.S. 5.-6.yüzyıl özellikleri taşır. Bir kısmı mühürlü olan hatalı üretim *unguentarium* parçaları kentteki seramik üretiminin Erken Bizans Dönemi örneklerini oluşturur.

2015 yılı çalışmalarının ikinci etabı hem yapının *insitu* olarak günümüze ulaşan podyumunda hem de tapınak bloklarının yerleştirildiği taş tarlasında gerçekleştirilmiştir. Yapının daha önceki yıllarda hazırlanan plan, cephe ve kesit çizimleri güncellenmiş; özellikle kenet, taşıcı izleri, tarak farklılıklarına ilişkin detaylı ölçümler yapılmıştır (Resim: 5). Taş tarlasında ise bitkisel ve figürlü bezemelere sahip entablatur (arşitrav, friz, geison) blokları stil ve tipolojik açıdan değerlendirilmiştir. Derin matkap işçiliğiyle dikkat çeken bitkisel motiflerin tipolojik gruplamaları oluşturulmuştur (Resim: 6). Mimari bezeklere yönelik bu çalışma tapınağın yapım tarihinin ve sonraki süreçlerdeki tamiyat evrelerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Hazırlanması planlanan yayınlara, mimari bezek gelişimine ek olarak Likya Bölgesi'ndeki Roma İmparatorluk Dönemi tapınak mimarisine ilişkin daha kapsamlı değerlendirme yapmak mümkün olacaktır.

III. KENT BAZİLİKASI

Satoshi URANO
Yukinori FUKATSU
Tijen YÜCEL

2015 yılı kazı sezonunda bazilika içindeki çalışmalar hem kazıya hem de konservasyona yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Kuzey transept içerisinde yoğunlaşan çalışmalar 1, 2 ve 3 numaralı odalarda yürütülmüştür.

Çalışmalara ilk olarak en kuzeyde kalan 3 numaralı mekânda başlanmıştır. 3.90 x 7.20 m. olarak ölçülen dikdörtgen plana sahip alanda yoğun moloz ve tuğla parçalarından oluşan dolgu kaldırılarak zeminin mozaik döşeme açığı çıkarılmıştır (Resim: 7). Genel olarak iyi korunmuş durumda olan *opus tessera* mozaik tabanın özellikle orta kısmına denk gelen alanda ve mekânın giriş kısmında döşeme ait eksiklikler mevcuttur. Bordür kısmında geometrik motif uygulanmışken mozaik ana sahnesinde yan yana dizilmiş *peltaya* benzer motif yer alır. Bu mekânda özellikle yoğun olarak hayvan kemiği, bunun yanı sıra batı duvar dibinde kırık cam parçaları ve metal obje parçaları diğer buluntu grubunu oluşturur. Kazı çalışmalarının tamamlanmasının ardından uzman restoratör ekip tarafından mozaik döşeme yıkanarak temizlenmiş ve daha sonra kireçtaşı tozu ve hidrolik kireç kullanılarak derzler sağlamlaştırılmıştır.

Bazilikadaki ikinci çalışma alanını kuzey transeptteki 1 numaralı mekân oluşturmuştur. Bu mekân 4.10 x 6.60 m. ölçülerinde dikdörtgen bir plana sahiptir (Resim: 8). Mekân içerisinde 4 adet tuğla ve moloz taşlardan örülmüş dikdörtgene yakın paye/ayak bulunmaktadır. Seviye inme çalışmaları esnasında batı ve kuzey duvar kenarlarında bulunan payelerin mezar yapılarıyla bağlantılı olarak düzenlendiği tespit edilmiştir. Mekânın kuzey kenarında M1 olarak kodlanan doğu-batı doğrultulu konumlandırılmış düzenlemede yapılan çalışmalarda ölü yatağında iskelet yapısına rastlanılmamış, bunun aksine iskeletlerin hemen mezarın batı bitimine dağınık olarak atıldığı gözlemlenmiştir. Batı kenarında yer alan düzenleme ise M2 olarak kodlanmış ve -40 cm. seviyesinde kuzey-güney doğrultulu uzanan iskeletin sadece üst gövdesi tespit edilmiştir. İskeletin gövdesinin alt kısmı mezar dışında dağınık olarak bulunmuştur. M2 içerisindeki iskelet fotoğraflanıp belgelendikten sonra kaldırılmış ve mezar korumaya yönelik olarak tekrardan kapatılmıştır. Bu iki mezar düzenlenmesinin açılmasından sonra mekânın orta alanında toprak dolgunun alınmasına geçilmiştir. Metal ve cam buluntuların yanında mekânda dağınık halde düzensiz kemik parçalarına rastlanılmıştır. Ele geçirilen kemik buluntuları bu alanda birden fazla iskelet yapısının varlığını göstermesi ve muhtemelen geç dönemde mekândaki mezarların soyulduğunu kanıtlaması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra mekânın doğu kenarda 2011 yılında açılmış mezar düzenlemelerinde, mezarın tabanını oluşturan taş plakalar kaldırılarak sondajlar yapılmıştır. Kuzey ve güneyde yapılan bu iki sondajda tespit edilen veriler bize bazilikanın erken evresine yönelik önemli ipuçları sunsa da mozaik tabanın altında oldukları için genişleme ve takip etme imkanı olmamıştır. Mekânın tamamı dolgu topraktan temizlendikten sonra bir kısmı geometrik diğer kısmı ise *pelta* motifli iki farklı tipteki mozaik döşemin uzman restoratör ekip tarafından ince temizliği yapılmıştır.

Kuzey transept içerisindeki diğer çalışma alanı ise 2 numaralı odada oluşturulmuştur. 2013 yılında doğu kısmı açılan mekânın batı yönde kalan diğer bölümü bu yıl içerisinde açılarak temizlenmiştir. 1 ve 3 numaralı mekânlara göre daha kötü durumda olan mozaik taban yer yer korunmuştur. Motif olarak da diğer iki mekâna göre farklı olan zeminde daha küçük *opus tessera* kullanılmıştır.

Her üç mekândaki kazı ve konservasyon çalışmaları tamamlandıktan sonra alan önümüzdeki kazı sezonu çalışmalara devam edilmek üzere koruma altına alınarak kapatılmıştır. Her üç mekân öncelikle jeotekstil ile örtülmüş, üzerine ise nem ve ısıyı dengeleyen membran örtüsü serildikten sonra kumla kapatılmıştır (Resim: 9). Korumaya yönelik bu işlemin yapılmasından sonra bazilika içerisindeki çalışmalar sonlandırılmıştır.

IV. TİYATRO

Bilsen ÖZDEMİR

Tijen YÜCEL

Tlos tiyatrosundaki 2015 yılı çalışmaları iki aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak tiyatronun 3 farklı noktasında orijinal zeminin tespitine yönelik sondajlar yapılmıştır. Birinci sondaj 2012-2013 yıllarında temizlenen *hyposkenenin* güneyden 3. tonozunun önünde yapılmıştır (Resim: 10a). 160 x 80 cm. ölçülerinde dikdörtgen formda açılan sondaj, sahne binasının zeminini ve tonozun eşik taşı seviyesini göstermesi açısından önemli veriler sunmuştur. Seviye inme çalışmalarında yoğun moloz ve tuğlaya rastlanırken az miktarda seramik buluntu ele geçirilmiştir. Çalışmalar esnasında yürüme zemininden -48 cm. derinde tonoz önünde yer alan eşik taşına ulaşılmıştır. 4 bloğun yan yana konulmasıyla oluşturulmuş eşik taşı daha kaba bir işçilik gösterir. Eşikten itibaren tonoz yüksekliği 268 cm. olarak ölçülmüştür. Orijinal zemine ulaşılmasının ardından korumaya yönelik olarak sondaj fotoğraflanıp belgelenerek tekrar kapatılmıştır. İkinci ve üçüncü sondajlar ise orkestra içerisinde yapılmıştır. 2014 yılında yapılan orkestra içindeki dolgunun *proskene* seviyesine kadar indirilmesi çalışmaları esnasında merkezde dikdörtgene yakın bir plan sergileyen ve devşirme bloklardan oluşan işlevi tam olarak anlaşılamayan bir düzenlemeye rastlanmıştır. Muhtemelen tiyatronun kullanım evresinden daha sonraki bir döneme işaret eden bu düzenlemelerden güneybatı köşedeki blok etrafında kazı çalışmasına başlanmıştır (Resim: 10b). 150 x 200 cm. ölçülerinde ve blok etrafında planlanan sondajda -16 cm. seviyesinden sonra nemli kahverengi toprak tabakasına rastlanılmıştır. -40 cm. seviyesinden sonra ise kireç ve çakıllı dolgu toprakla karşılaşmıştır. Yoğun tuğla ve

molozun yanında çok az seramik buluntusunun rastlandığı sondajda -60 cm. seviyesinde taban suyuna ulaşılmasından dolayı çalışmalar sonlandırılmış ve fotoğraflanarak sondaj tekrar kapatılmıştır. Orkestra içerisinde yapılan üçüncü sondaj *caveanın* merkezine yakın parapet duvarının hemen önünde 100 x 150 cm. ölçülerindeki bir alanda açılmıştır (Resim: 10c). Sondajdaki kazı çalışmalarına başlanılmasından sonra taban suyuyla karşılaşmıştır. Bu nedenle -30 cm. seviyesinden daha derine inilememiş, sondaj mevcut haliyle belgeyerek tekrar kapatılmıştır. Yoğun moloz içeren kil dolgu sondaj içerisinde çok az sayıda seramik buluntusuna rastlanılmıştır.

Orijinal zemine yönelik sondajların tamamlanmasından sonra orkestra içerisinde birikmiş akıntı toprağın güney *parados* yönünde kalan kısmının temizlenmesine başlanılmıştır (Resim: 11). Yaklaşık 1 m. yüksekliğe ulaşan dolgunun alınması esnasında yoğun tuğla ve moloz parçalarına rastlanılmıştır. Parapet duvarı boyunca takip edilen taş döşem, kazısı yapılan bu alanda da yer yer sökülmüş ve kırılmış olarak açığa çıkarılmıştır. Güney parapet bitimine gelindiğinde ise tuğla, moloz, sütun ve düzgün tıraşlanmış devşirme bloklardan harçla örülmüş bir duvar tespit edilmiştir. Tiyatronun işlevini yitirdikten sonraki bir döneme ait olduğu anlaşılan bu ekleme duvar *proskene* ile birleştirilerek orkestrayı kapalı bir alan haline getirmiştir. Bu duvar örgüsünde giriş çıkışı sağlamak için 60 cm. genişliğine yakın bir açıklık bırakılarak kapı oluşturulmuştur. Bu alanda yürütülen çalışmalarda dolgu toprak içerisinde Roma Dönemine tarihlenen günlük kullanım seramiklerinin yanı sıra muhtemelen depremde *caveanın* üst kısmından yuvarlanarak bu alana düşmüş oturma sıraları ve düz blok parçaları da tespit edilmiştir. Tüm bu mimari yapı elemanları numaralandırılarak *proskenenin* önünde bir önceki yıl oluşturulan taş tarlasına taşınmıştır. Böylece tiyatrodaki 2015 sezonu içerisinde yürütülen çalışmalar tamamlanmıştır.

V. EPİGRAFİK ÇALIŞMALAR

Recai TEKOĞLU
Mehmet Ertan YILDIZ

Tlos Antik Kenti 2015 yılı epigrafik çalışmaları 3 ayrı faaliyet konusunu içermektedir. İlk olarak kazı evi deposunda envanterlenerek koruma altına

alınan 23 yazıt fragmenti epigrafik açıdan değerlendirilerek kayıt altına alınmıştır. Bu yazıtlı parçalardan 21 tanesi 2010 yılı stadyum buluntusu, diğer 2 adeti ise 2014 yılı Kronos Tapınağı buluntularıdır. Daha sonra kentin tüm yazıtlarını bir araya getirmeye yönelik çalışmalara başlanmıştır. Bu amaçla yapılan planlamada ilk olarak kentin akropol kuzey sur duvarları ile bu sur duvarlarının altındaki yazıtlı kaya mezarları incelenmiştir. Öncelikle alanda tespit edilen yazıtların fotoğrafları çekilmiş, ölçüleri alınmış ve yerinde yeniden okunarak kayıt altına alınmıştır. Benzer bir çalışma ayrıca kentin yakın çevresinde de yürütülmüştür. Antik kentin yakın çevresindeki günümüz yapılarının inşasında maalesef antik kentin yapı unsurları da kullanılmıştır. Dolayısıyla söz konusu modern yapılardaki yazıtlı malzemelerin belgelenmesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. 2015 yılının üçüncü çalışma etabı Fethiye Müzesi'nde Tlos antik kentinden giden yazılı eserlerin kaydedilmesine yönelik yürütülmüştür. Bu amaçla müzede bulunan yazılı eserler epigrafik çalışmalara uygun olarak kayıt altına alınmıştır.

VI. ALAN YÖNETİMİ PLANI HAZIRLAMA ÇALIŞMALARI

Zühal KAYNAKÇI ELİNÇ

2015 yılı çalışmaları kapsamında öncelikli olarak alan yönetimi planı için yapılması gereken prosedürler incelenmiştir. Tlos antik kenti için pek çok alt başlığın oluşturulabileceği görülmüştür. Alan yönetimi başvurularında esas olan alanın tanınırlığını arttırmak ve alanda yaşayan yerel halkında bu çalışmalara dahil edileceği alt projeler hazırlanması için ön hazırlıklar yapılmıştır. Bu kapsamda ilk çalışma olarak Tlos antik kent merkezinde ziyaretçilerin kullanımı için portatif kent mobilyaları örnekleri tasarlanmıştır (Resim: 12-13).

Tlos antik kentine ziyaretçilerin yaklaşırken kenti nasıl algıladıkları ile ilgili araştırma ikinci çalışma aşaması olarak yürütülmüştür. Bu çalışma sonucunda Tlos antik kentine ulaşım sağlayan yollar üzerinde Tlos kentini gösteren ya da tanıtan yeterli işaret levhası bulunmadığı tespit edilmiştir. Ayrıca mevcut levhaların son derece eski ve görsel kalite açısından kötü oldukları görülmüştür. Bu çalışmadan elde edilen veriler sonucunda Tlos antik kenti

anayol girişlerine kentin özelliklerini anlatan ve kente yakışan levhaların tasarlanmasıyla ilgili tasarım çalışmaları başlatılmıştır.

VII. DEPO ÇALIŞMALARI

Turan TAKAOĞLU

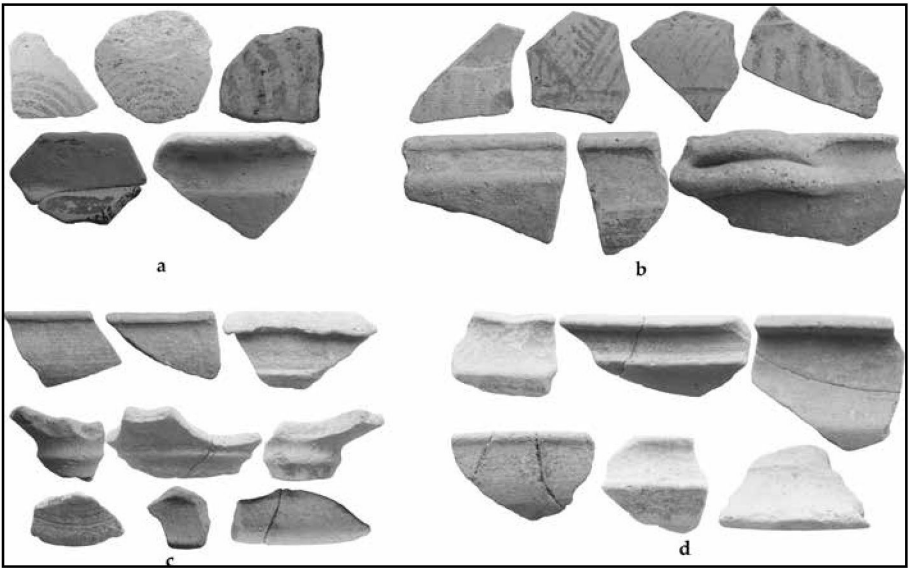
Gül İŞİN

2015 yılı depo çalışmaları, 2014 yılında oluşturulan depo düzeni ve envanterleme çalışmalarının devamı olarak gerçekleştirilmiştir. 2015 yılı Tlos kazıları esnasında ele geçirilen etüdlük ve envanterlik değerdeki eserlerin temizlenmesi işleminin ardından, çizimi yapılması gereken buluntuların çizimleri yapılmıştır. Çizim ve belgeleme çalışmalarının tamamlanmasından sonra bir önceki yıl FileMaker programında başlanılan envanterleme çalışmalarına devam edilmiştir. Bu bağlamda 2014 yılındaki son numaradan itibaren eserlere envanter numarası verilmiş ve tek tek fotoğraflanmıştır. Ölçüleri alınan ve tanımları yapılan 172 adet etüdlük değerdeki arkeolojik eser ve 58 adet etüdlük değerdeki sikke Tlos kazıevi deposunun envanter kaydına geçirilmiştir (Resim: 14). FileMaker programında kayıt altına alınan toplam 230 eser, niteliklerine göre oluşturulan depo düzeni içerisinde kasa veya kutulara konularak, raf ya da kilitli dolaplara kaldırılmıştır. Tlos kazılarında ele geçirilen etüdlük değerdeki tüm eserlerin kayıt altına alınmasından sonra depo çalışmaları tamamlanmıştır.

Kazılarda ele geçirilen buluntuların temizliği, tasnifi, çizimi ve fotoğraflanarak belgelenmesi işlemleri arazi çalışmalarına paralel olarak kazı deposunda da yürütülmüştür. Özellikle ele geçirilen seramik buluntuların belgeleme işlemleri tamamlandıktan sonra hamur ve katkı maddelerinin görüntülenmesi için de 10X-150X Dijital Mikroskop yardımıyla doku görüntüleri alınmıştır (Resim: 15). 2015 kazı sezonunda toplam 538 adet seramik tüm bu sayılan işlemlerden geçirilip belgelenmiştir.

Resim 1: Stadyum alanı sondajları.

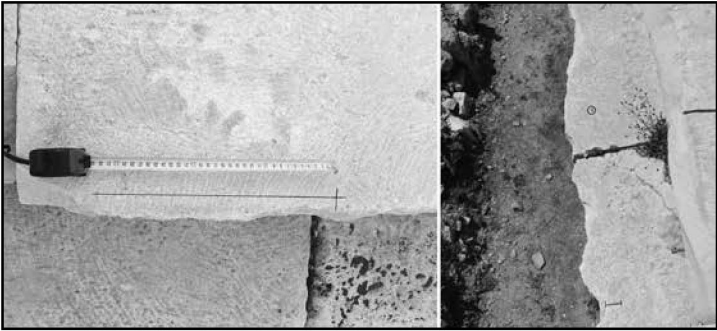
Resim 2: Stadyum sondajları seramik buluntuları.

Resim 3: Bizans Dönemi yapı kompleksi.

Resim 4: Kronos Tapınağı seramik buluntu örnekleri.

Resim 5: Kronos Tapınağı mimari blokları üzerindeki taş izleri.

Resim 6: Kronos Tapınağı friz bloğu.

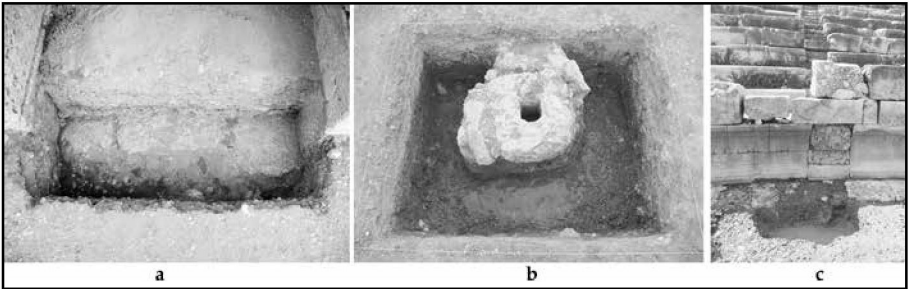
Resim 7: Bazilika kuzey transept 3 numaralı oda ve sağlamlaştırılan mozaik döşem.

Resim 8: Bazilika kuzey transept 1 numaralı oda m1 ve m2 mezarları.

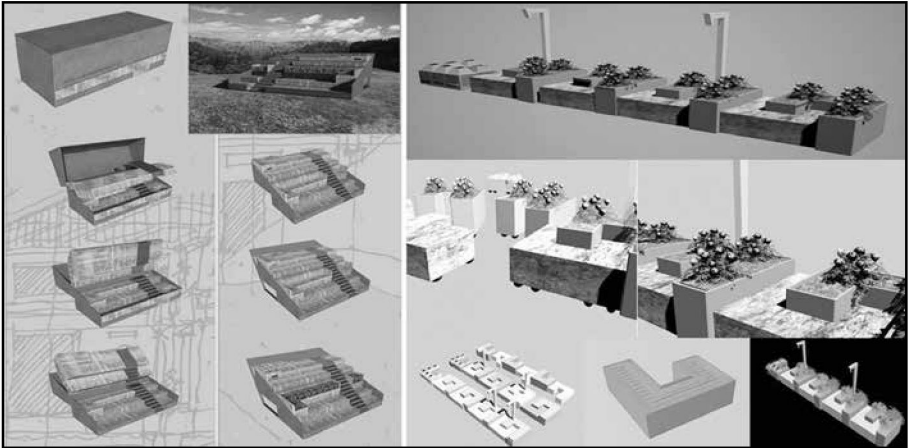
Resim 9: Konservasyon çalışmaları sonrası mozaik döşem ve koruma stireci.

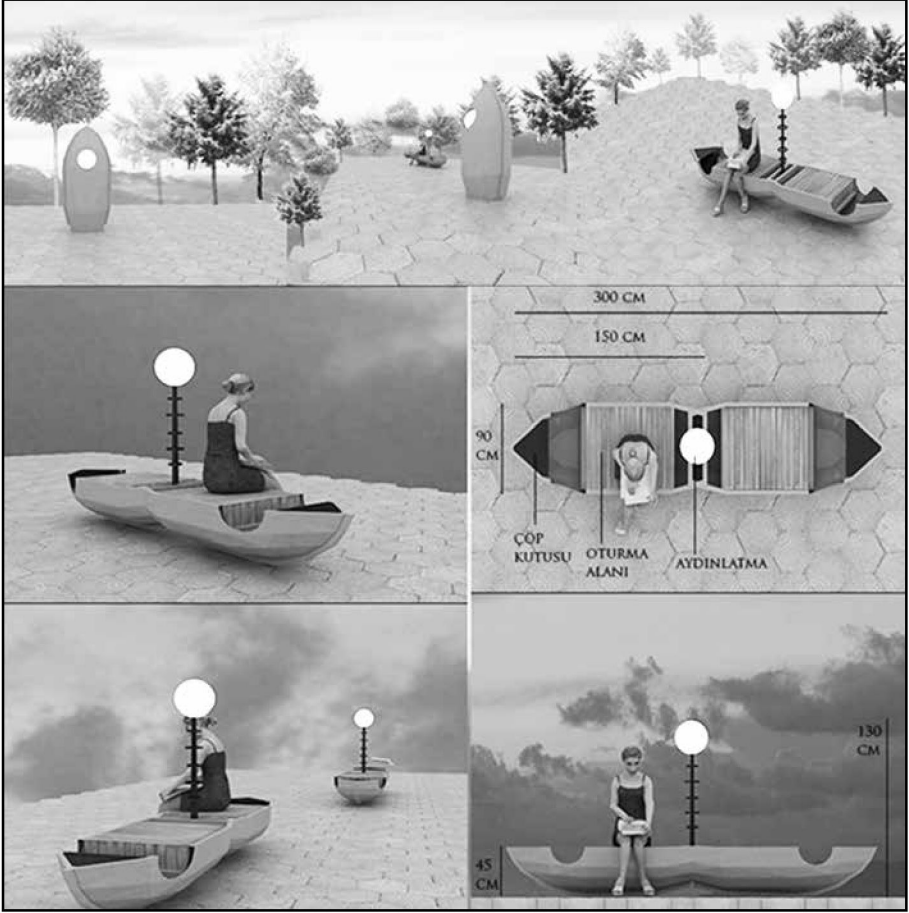
Resim 10: Tiyatro Sondajları: a) Sondaj 1, b) Sondaj 2, c) Sondaj 3.

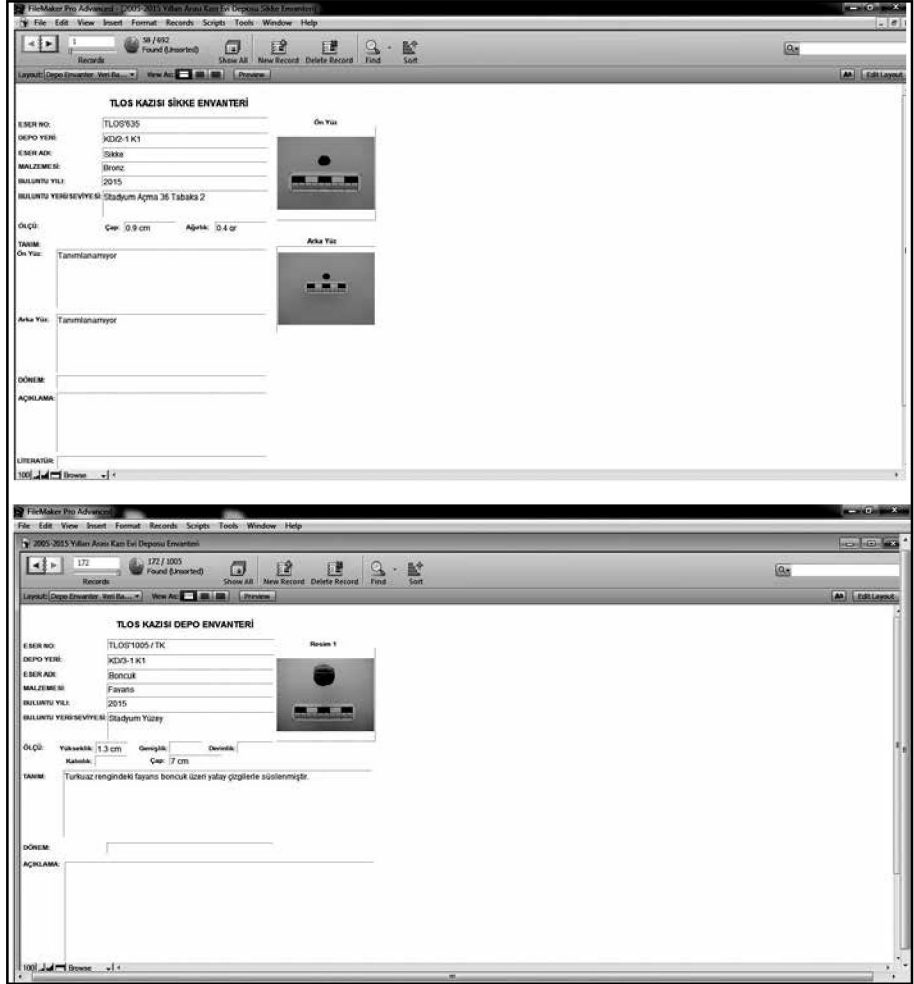
Resim 11: Tiyatro orkestrası güney parados önü.

Resim 12: Tlos Antik Kenti için tasarlanmış portatif kent mobilyaları örnekleri.

Resim 13: Tlos Antik kenti için tasarlanmış portatif kent mobilyaları örnekleri.

Resim 14: FileMaker dijital buluntu kayıt fişleri.

Resim 15: Konteks, grup, tekil seramik fotoğraflama ve dijital doku görüntüleme.

ISSN 1017-7655

9 771017 765008